

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף פ

אנו ממשיכים במשנה העוסקת באשה שנתגרשה בגט והתחתנה, ונמצא שהגט לא היה כתוב כדין, ואם כן מתברר שהיא לא נתגרשה מן הראשון אלא כאשת איש שזינתה.

בת לוי - מן המעשר: אם היא בת לוי קנסו אותה חכמים שהיא נפסלת מאכילת מעשר.

בת כהן: ואם היא בת כהן הנשואה לישראל ואין לה ילדים, לאחר הגירושין היא נפסלת מאכילת תרומה, כדן כהנת אשת איש שזינתה.

ואין יורשים של זה וכו': לכאורה הרי אין לה כלל כתובה? ולכן הגמרא ביכמות מבארת שמדובר ב'כתובת בנין דכרין'. דהיינו תקנו חכמים שהבעל יכתוב בכתובה 'בנים זכרים שיהיו לך ממני, ירשו את כסף כתובתך אם תמותי בחיי ואני אירש אותך, ואתחתן עם אשה אחרת ואח"כ אני אמות - מלכד מה שהם יורשים בנכסי אביהם כשאר אחיהם מאשה שניה'. כלומר תקנו חכמים שבני האשה הראשונה יגבו את כתובת אמם (למרות שמעיקר הדין לא מגיע להם, שהרי הבעל יורש את אשתו) ולאחר מכן יתחלקו בשאר הירושה עם הבנים מהאשה השניה.

לעניננו, כאן קנסו אותה חכמים שהבנים שלה מהבעל הראשון או השני לא ירשו את כתובתה. (כי היה מקום לחשוב שדוקא אותה קנסו ולא את בניה, קמ"ל).

ואם מתו: אם הבעל הראשון מת ללא בנים (במקרה שהוא לא נתן לה גט חדש) - אחיו חולצים לה מדאורייתא, משום שהגט לא היה גט והיא זקוקה ליבום אלא שקנסו אותה שלא תתייבם. וכן אם הבעל השני מת ללא בנים אחיו חולצים לה מדרבנן, שלא יאמרו האנשים שהגט הראשון היה גט ואם כן הנישואין השניים היו כראוי ויש כאן יבמה שיוצאת לשוק בלא חליצה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

שינה שמו ושמה: שינה בגט את השמות - נמצא שהגט פסול, ואם היא התחתנה דינה כנ"ל.

כל עריות שאמרו: במסכת יבמות אמרו חמש עשרה עריות פטורות צרותיהן מחליצה ויבום. דהיינו אדם הנשוי לאשה שהיא ערוה על אחיו ואסורה להתייבם לו, ממילא נפטרת גם אשתו השניה שהיא צרתה של הראשונה מיבום. (כגון שני אחים שנשא שתי אחיות ומת אחד מהם ללא ילדים - אסור לאחיו לייבם את אחות אשתו שהיא ערוה עליו, ולכן גם אינו צריך לייבם את אשתו השניה של אחיו שהיא לא ערוה עליו, ושתייהן מותרות לשוק). אלא שאם הלכה הצרה והתחתנה ולאחר מכן התברר ש'הערוה' (כגון האחות אשתו) היא איילונית שאינה יכולה ללדת, וממילא מתברר שהנישואין שלה לאח היו בטעות, ואם כן הצרה שלה אמורה להתייבם (כי אין לה ערוה שתפטור אותה), אך היא כבר התחתנה - דינה כנ"ל.

הכונס את יבמתו: וכן באופן שלאח שמת היו שתי נשים בעלמא, וייבם אחיו את אחת מהן, והלכה הצרה והתחתנה, ולאחר מכן התברר שהיבמה היא איילונית וממילא לא היו לה קידושין עם האח שמת, וממילא הצרה שלה שתתחתנה אמורה להתייבם - דינה כנ"ל.

כתב סופר: סופר שכתב גט בשביל האיש שיגרש את אשתו, וכן כתב 'שובר' בשביל האשה שכשתקבל את כתובתה לאחר הגירושין היא תמסור אותו לבעלה לראיה שקיבלה את כתובתה. והסופר התבלבל ומסר לבעל את השובר ולאשה את הגט. והם לא בדקו מה כתוב בשטר שבידיהם, ומסר הבעל לאשה את השובר והיא מסרה לו את הגט. ולאחר זמן התברר לאיש שיש בידו גט, ולאישה יש שובר - דינה כנ"ל. וזו דעת תנא קמא שאין חילוק מתי התברר הדבר, אבל לדעת רבי אליעזר רק אם התבררה הטעות לאלתר הגט פסול, אבל לאחר זמן אין לו כח לאבד את זכותו של הבעל השני באשתו, כי אנו חוששים שהוא עשה קנוניא עם גרושתו והם מסרו זה לזה את שטרותיהם כדי לגרום לה שתצא מהשני.

גמרא: מאי מלכות שאינה הוגנת: למדנו במשנה שאם כתב את הגט לשם 'מלכות שאינה הוגנת' הגט פסול. הגמרא מבארת שזו מלכות רומי שהיא לא הוגנת כי אין לה כתב ושפה משל עצמה אלא היא העתיקה אותם מאומה אחרת. וכלומר שהנמצא בבבל וכתב בגט את השנה למנין שנות מלכות מלכות רומי - הגט פסול כי הוא לא כתב את מלכות בבל שהוא נמצא בה.

משום שלום מלכות: שיהא שלום עם המלכות, כשיראו השלטונות שהם חשובים בעינינו שאנחנו כותבים את השטרות שלנו בשמם.

קושיא: ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר? והתשובה היא: כן, כי המשנה היא רבי מאיר (סתם משנה רבי מאיר היא) הסובר שכל המשנה ממטבע הלשון שטבעו חכמים בגיטין - הולד שיוולד מהנשואין השניים יהא ממזר.

*

וצריכא: להשמיע לנו גם שהכותב לשם מלכות יון, מדי, חורבן ביהמ"ק וכו' הגט פסול. כי היה מקום לחשוב שהנמצא במלכות בבל, דוקא אם כתב לשם 'מלכות רומי' שהיא שולטת בעולם יש בזה פגיעה במלכות בבל שהוא חי בה. אבל אם כתב לשם 'מלכות יון' או 'מלכות מדי' (כלומר למנין השנים שהן התחילו למלוך), שכבר אינן שולטות בעולם אין בזה פגיעה במלכות בבל, קמ"ל.

ועדיין היה מקום לחשוב שדוקא לכתוב למלכות אחרת יש בזה בעיה, אבל לכתוב 'לבנין בית המקדש' שהוא לא מלכות אין בזה בעיה קמ"ל. ועדיין היה מקום לחשוב שדוקא 'בנין הבית' יש בו בעיה כי הוא מזכיר את שבחם של ישראל, אבל למנות ל'חורבן הבית' שהוא מזכיר את צערם של ישראל אין חשש, קמ"ל.

*

מאן: מי הוא זה שהיה במזרח וכתוב בגט שהוא נמצא במערב?

אלא לאו סופר: מדובר בסופר. וכמו שאמר רב לסופרים שלו וכן רב הונא אמר לסופרים שלו: כאשר אתם יושבים בעיר 'שילי' תכתבו בגט שהוא נכתב ב'שילי', אפילו שהבעל אמר לכם לכתוב את הגט כשהיתם בעיר 'היני'. וכן להיפך.

*

זו דברי רבי מאיר: שצריך לכתוב דוקא לשם המלכות, אבל חכמים סוברים שאפילו כתב למנין שנות המינוי לתפקיד של אדם חשוב שבעיר - הממונה על גבולות הנחלה של כל איש ואיש (= סנטר) - כשר.

ההוא גיטא: מעשה בגט שנכתב למנין שנות הממונה מטעם המלך על העיר 'בשכר' (תוספות חכמי אנגליה), שלח רב נחמן בר רב חסדא שאלה לרבה: גט כזה

מה דינו? שלח ליה תשובה: בזה אפילו רבי מאיר מודה שהגט כשר, בגלל שהממונה שייך לאותה המלכות.

הגמרא מבארת שההבדל בין זה לסנטר שגם הוא ממונה מטעם המלך (ובסנטר חולק רבי מאיר), כי סנטר הוא המינוי הפחות ביותר של המלך וזו בושה למלך שהוא בוחר למנות את השנים במשרת הכי עלוב שלו, אבל הממונה על בשכר הוא אישיות חשובה בין משרתי המלך.

זו דברי רבי מאיר: שאם כתב לשם מלכות שאינה הוגנת הולד ממזר, אבל חכמים חולקים עליו בזה. אמנם הם מודים לו שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר. (כי כתיבה לשם המלכות היא מדרבנן ואילו כתיבת השמות והעיר היא מדאורייתא - תורי"ד).

אך אנן נמי תנינא: כך מוכח מהמשנה שלנו שרבנן מודים בזה לרבי מאיר. כי המשנה חילקה את הנושא של כתיבת השמות לשני חלקים: בהתחלה היא כתבה 'כתב לשם מלכות שאינה הוגנת' מה הדין בזה, ואחר כך כתבה 'שינה שמו ושמה.. תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה'. והרי לדעת רבי מאיר אין חילוק בין 'כתב לשם מלכות שאינה הוגנת' ל-'שינה שמו ושמה', ומדע כתבה זאת המשנה בנפרד? אלא בהכרח שהחלק של 'שינה שמו ושמה וכו' זו דעת רבנן שהם חולקים על רבי מאיר ברישא ב'מלכות שאינה הוגנת', אך מודים לו ב'שינה שמו ושמה'.

*

נישאו אין זינו לא: משמע שדוקא אם הצרה התחתנה ואז התברר שהערה אילונית, הצרה תצא מזה ומזה וכו', אבל אם היא רק זינתה והתברר שהערה אילונית היא מותרת להתייבם. והחילוק הוא, כי דוקא כשנישאה יש חשש שיבואו לומר שאם היא התחתנה בודאי שהיבם חלץ לה קודם לכן, וכאשר לאחר מכן הוא ייבם אותה יאמרו שהוא מחזיר את חלוצתו - דבר שאסור לעשותו. אבל כשרק זינתה לא יאמרו שהוא חלץ לה קודם.

דחיה: לא, נישאו והוא הדין לזינו: אין לדייק מדברי המשנה שצרות שזינו מותרות להתייבם, אלא כוונת המשנה גם לזינו, והיא נקטה את הלשון 'נישאו' בכדי לדבר בנוסח מעולה שאינו מזכיר דבר עבירה.

ואיכא דאמרי: להיפך. כונת המשנה לאו דוקא לנישאו אלא הוא הדין לזינו. ויש ראייה מכאן לדברי רב הונא.

והגמרא דוחה שכוונת המשנה דוקא לנישאו ולא לזינו, כי בזינו היא אסורה כדי שלא יאמרו שהוא מחזיר חלוצתו. וזה כמו הטעם של 'אשה שהלך בעלה למדינת הים' ובאו עדים והעידו שמת בעלה, והיא התחתנה, ולאחר מכן בא בעלה שהיא אסורה לחזור לו. אפילו שמדאורייתא היא מותרת לחזור לו כי היא נבעלה באונס, משום שאנשים יחשבו שבדאי בעלה הראשון גירש אותה ולכן היא התחתנה עם השני, וכשהוא יחזיר אותה הם יחשבו שמותר לאדם להחזיר גרושתו.

וכך גם כאן הם יסברו שהיבם חלץ לה לפני שהיא התחתנה וכשהוא יחזיר אותה הם יחשבו שמותר להחזיר חלוצתו וכנ"ל.

*

וצריכא: המשנה צריכה להשמיע לנו גם את המקרה הראשון - של צרת ערוה שהתחתנה ולאחר מכן התברר שהערוה אילונית. וגם את המקרה השני - של צרת יבמה שלאחר מכן התברר שהיבמה שהתייבמה אילונית.

כי במקרה הראשון הינו חושבים שדוקא שם קנסו אותה בגלל שלא התקיימה כלל מצות יבום, והיה על הצרה להמתין ולראות האם הערוה אילונית או לא, לפני שהיא מתחתנת. אבל במקרה השני שהיבמה התייבמה, לא היה עליה לעלות בדעתה שיש בעיה לאחר שהיה כבר יבום. קמ"ל.

ואם היה כתוב רק המקרה השני, היינו חושבים שדוקא שם קנסו אותה בגלל שהיא וצרתה היו מזומנות לייבום ולכן היה עליה להעלות בדעתה לפני שהיא מתחתנת להמתין ולבדוק האם צרתה שהתייבמה אינה אילונית. אבל במקרה הראשון שהיא צרת ערוה לא היה עליה להעלות כלל בדעתה את נושא היבום כי היא סבורה שהיא פטורה בכלל מייבום. קמ"ל.

*

היכי דמי לאלתר: הגמרא שואלת מהו הזמן 'לאלתר' שאמר רבי אליעזר שאז הגט פסול?

כל זמן שיושבין ועסוקין באותו ענין: כל זמן שעסוקים בדברי הגירושין בבית דין, והתברר שהם החליפו את הגט והשובר - הגט פסול. אבל כשיצאו מבית דין, כבר לא.

תנן לא כל הימננו.. לאבד זכותו של שני: מלשון 'זכותו של שני' מוכח כפירושו של רב אדא בר אהבה ש'לאלתר' הוא עד שהתחתנה, שאז יש כאן בעל שני ואין זכות לבעל הראשון לאבד את זכותו של הבעל השני באשתו. אבל לפירושו של רב יהודה אמר שמואל לא מתאים לומר 'זכותו של שני'?

הגמרא דוחה: כוונת המשנה זכות הראויה לבוא לבעל שני. כלומר שכאשר היא יצאה מבית דין יש לה זכות להתחתן ואין לבעל הראשון כח לקחת לה אותה.